

CAP A UNA CIVILITZACIÓ DE LA PAU I LA CONVIVÈNCIA

Eduard IBÁÑEZ

Adreça: Justícia i Pau. Director
C/ Roger de Llúria 126, 3-1
08037 BARCELONA

E-mail: direccio@justiciaipau.org

Resum

El Concili Vaticà II, mogut per l'anhel d'una Església servidora del món, es va plantejar a fons el repte de com contribuir a la construcció de la justícia i la pau, i hi va dedicar importants i belles pàgines de la seva constitució *Gaudium et spes*. El Concili va refermar una convicció profunda: la missió de l'Església de col·laborar en la promoció de la fraternitat i la pau universal, a fi de continuar l'obra mateixa de Crist de servir i salvar els homes. Per això, va fer una crida ardent a tots els fidels cristians a col·laborar amb els altres éssers humans a establir una pau fonamentada en la justícia i l'amor mutu. Aquest és avui clarament un dels grans mandats del Concili, que cal continuar aplicant i desenvolupant. El nostre món se'ns presenta encara avui greument ferit per la divisió, la tensió, la violència en múltiples formes i la guerra, com també per la desigualtat, la pobresa extrema, la injustícia social i les agressions a la naturalesa. Davant d'aquest panorama mundial, no podem caure en la temptació de la resignació ni la desesperança. L'Església ha de ser signe que el treball per la pau és sempre necessari, que sempre dóna fruits i que sempre és possible avançar.

L'article assenyalava alguns dels grans reptes que tenim per tal d'afrontar l'actual situació i avançar cap a la pau i conclou proposant que tots els fidels i comunitats cristianes, fins a l'última parròquia, comunitat o moviment, repensem novament quina ha de ser la nostra aportació concreta, quines accions, quins signes i quina tasca educativa hem de fer, per tal d'ajudar realment a superar tot allò que obstaculitza la pau en el nostre entorn.

Paraules clau: pau, justícia, fraternitat, drets humans, doctrina social de l'Església.

Abstract

*Driven by the desire of the Church to be a servant of the world, the Second Vatican Council set itself the fundamental challenge of seeing how it could contribute to the building of justice and peace, topics which were covered in some important and beautiful pages of the constitution *Gaudium et spes*. The Council reasserted a profoundly held conviction, namely, the mission of the Church to work with others in promoting universal brotherhood and peace, in order to continue the work of Christ himself to serve and save people. It was with this aim that the Council made a passionate appeal to all the Christian faithful to join with other human beings in building peace on the basis of justice and reciprocal love. This is today clearly one of the Council's great mandates, which must continue to be applied and developed. Our world today still bears serious wounds brought about by division, tension, violence in various forms and war, just as also by inequality, extreme poverty, social injustice and environmental damage. Given the worldwide scale of this situation, neither resignation nor despair is an option. It is incumbent on the Church to show that working for peace is a constant necessity, which will always be fruitful, and that progress is always possible.*

The article highlights some of the main challenges that we face, in order to tackle the present situation and to make steps towards peace. In conclusion, it proposes that every Christian individual and community, down to the very last parish, community or movement, should consider afresh what specific contribution we can make, what actions or symbolic gestures or educational programmes we can carry out, in order to be of real help in overcoming everything that is an obstacle to peace in the world around us.

Keywords: *peace, justice, fraternity, human rights, social doctrine of the Church.*

Abans de res, vull agrair a l'Ateneu Sant Pacià la confiança que m'heu fet demanant-me aquesta conferència. He de confessar que per mi suposa un gran repte i alhora una certa incomoditat, atès que jo, paral·lelament a la meva activitat professional, sóc estudiant en aquesta Facultat de Teologia i alguns dels assistents sou o heu estat professors o companys meus, i se'm fa estrany, doncs, adreçar-me a vosaltres ara en qualitat de ponent.

Amb tot, assumeixo amb il·lusió el repte, atès que la construcció de la pau és per mi una temàtica apassionant i que forma part de la meva vocació professional com a jurista, que es concreta avui en la meva tasca actual, des de 2002, com a director de l'entitat Justícia i Pau de l'arxidiòcesi de Barcelona.

Per això també en nom de Justícia i Pau, us agraeixo l'oportunitat que ens doneu de compartir la nostra visió en un congrés que commemora precisament l'esdeveniment eclesial que va donar vida a la nostra institució, justament un dels fruits del Concili Vaticà II. Després m'hi referiré.

1. DEL CONCILI VATICÀ II AL PAPA FRANCESC

Crec sincerament molt oportú dedicar una sessió d'aquest Congrés al repte de la construcció de la pau en el món. Es tracta certament d'una preocupació important del Concili Vaticà II.

Això no és estrany, perquè la pau és precisament una qüestió essencial per a la vida cristiana i justament per això és el nucli central de l'ensenyament social de l'Església i una preocupació constant dels cristians de tots els temps i llocs.

Per això, el Concili, mogut per l'anhel d'una Església servidora del món, es va plantejar a fons el repte de com contribuir a la construcció de la justícia i la pau, i hi va dedicar importants i belles pàgines de la seva constitució *Gaudium et spes*.

Cal esmentar, però, que els treballs del Concili en favor de la pau havien rebut un notable impuls de l'Encíclica *Pacem in terris*, publicada l'any 1963, en ple esdeveniment conciliar, pel Papa sant Joan XXIII i que va tenir una enorme repercussió social. En un moment de gran angoixa davant de la guerra freda i l'amenaça nuclear, Joan XXIII féu la seva crida a respectar els drets humans i promoure la pau, reclamant posar fi a la cursa d'armaments.

Sota el seu influx i en l'esperit conciliar, s'aprovà dos anys després *Gaudium et spes*. El document, com se sap, s'ocupà a fons de la dignitat de la persona humana i els seus drets, qüestió íntimament vinculada amb la pau. A més, va dedicar el capítol V de la segona part, a la promoció de la pau i de la comunitat dels pobles. I des d'aquí va fer una crida als cristians a col·laborar en l'establiment d'una pau fonamentada en la justícia, a frenar la guerra i la cursa d'armaments i a l'exigència d'establir un autèntic ordre econòmic universal que afavoreixi la resolució de les discòrdies entre els homes i els pobles.

Cal esmentar també que el compromís del Concili amb la pau i el desig d'una Església servidora del món portà a demanar expressament, en el seu número 90, «la creació d'un organisme de l'Església Universal per estimular el conjunt dels catòlics a promoure el progrés de les regions indigents i la justícia social entre les nacions».

Aquesta petició del Concili va ser expressament i ràpidament acollida per Pau VI, que l'any 1967 creava la comissió «*Iustitia et Pax*». Des d'aleshores, aquest organisme fruit del Concili, no ha cessat de treballar en favor de les seves finalitats, difonent la doctrina social i reflexionant sobre els grans reptes del món, amb molt diverses iniciatives, publicacions, estudis...

L'exemple fou contagiós, i tingué una ràpida repercussió amb la creació d'organismes similars, amb el mateix nom, per part de nombroses conferències episcopals i els bisbes de moltes diòcesis, per tal de treballar sota les mateixes finalitats en l'àmbit nacional o local. A Barcelona, ja al febrer de l'any 1968, l'arquebisbe Marcelo González, a petició d'un grup de laics, va crear el secretariat Justícia i Pau. En els anys posteriors, la major part de diòcesis catalanes van fer el mateix. I des d'aleshores hem volgut ser una veu que denuncia, que proposa i que mobilitza en favor dels drets humans, la pau i el desarmament, el desenvolupament dels pobles, la justícia social o la lluita contra la pobresa.

Un altre fruit concret de l'esperit conciliar va ser la institució pel mateix Pau VI de les Jornades Mundials de la Pau, el primer dia de l'any. Els missatges dels Sants Pares amb motiu d'aquesta jornada han estat una font constant d'actualització i desenvolupament del magisteri social de l'Església en relació amb molts diversos reptes per a la justícia i la pau en les seves múltiples dimensions.

I cal recordar també el Sínode de bisbes que va convocar Pau VI l'any 1971 dedicat precisament a la justícia.

A Pau VI i les seves encíclics socials, el seguí l'extraordinari mestratge i defensa de la pau de Joan Pau II, amb les seves grans encíclics socials, *Laborem exercens*, *Sollicitudo rei socialis*, *Centessimus annus* i múltiples missatges, al·locucions i homilies, així com l'aprovació del mateix Compendi de la Doctrina Social de l'Església. D'ell cal recordar aquí particularment el seu tenaç rebuig de la guerra i de les operacions militars nord-americanes i occidentals que tanta responsabilitat han tingut en els mals que afligeixen avui l'Orient Mitjà. Cal recordar també l'aportació de Benet XVI, amb diferents iniciatives i, en particular, la seva encíclica social *Caritas in veritate* i els seus missatges per la Jornada Mundial de la Pau, tractant problemàtiques com la llibertat religiosa, el medi ambient o l'educació dels joves en la justícia i la pau.

Arribem així fins a l'enèrgic compromís avui del Papa Francesc i els seus profètics gestos en favor dels drets i la dignitat de les persones, la seva denúncia de les noves formes d'esclavitud, del tràfic de persones, la pobresa i la desigualtat generades pel sistema econòmic, del militarisme, la fabricació i comerç d'armes i totes les seves paraules en favor de la pau i la reconciliació entre els pobles i les religions.

Aquest breu recorregut no ens pot fer oblidar que, més enllà de l'obra dels Papes, hi hagut i hi ha un enorme compromís en favor de la pau i la dignitat de les persones en tantes i tantes organitzacions cristianes internacionals.

Per exemple, cal recordar l'enorme tasca de l'organització *Pax Romana* Internacional i el seu paper en la reconciliació a Europa després de la Segona Guerra Mundial, el treball de *Pax Christi* o més recentment de la Comunitat de Sant'Eggidio i tantes associacions, congregacions, moviments, bisbes, parròquies, comunitats cristianes i fidels en tots els racons del nostre món ferits per la guerra i la violència.

Encara que no podem deixar de ser conscients també de totes les febleses, limitacions, errors i mals que també l'Església i els mateixos cristians hem causat i causem sovint, quan no som fidels a la fe que professem i al nostre deure de promoure la pau.

2. LA VISIÓ CRISTIANA DE LA PAU

Però com entén l'Església la pau? Val la pena que fem aquí esment, encara que són coneguts, alguns dels elements essencials de la visió de la pau de la *Gaudium et spes* i del conjunt del Magisteri social de l'Església.

En primer lloc, la pau és un atribut essencial de Déu. El Déu que s'ha revelat en Crist és un «Déu de pau» i per això, difondre la pau és manifestar la Glòria de Déu, que ha creat totes les coses com a bones. La pau, digué Joan XXIII a *Pacem in terris*, «no es pot instaurar ni consolidar si no és dins del ple respecte de l'ordre establert per Déu».

A partir d'aquí comprenem que la pau es fonamenta en la relació primària entre tots els éssers humans i Déu mateix. La pau és, per tant, no solament la simple absència de guerra o violència. És un do de Déu que s'ofereix a tots els humans i consisteix en la plenitud de la seva vida, la seva complexa, que és el que evoca la paraula hebrea *Shalom*, el respecte de l'equilibri de totes les dimensions de la persona.

El mateix Concili, en *Gaudium et spes*, núm. 78, es referí justament a la natura de la pau i partí exactament d'aquesta convicció, en considerar la pau com una «obra de la justícia» (citant Isaïes), com un fruit de l'ordre assignat a la societat humana pel seu diví Fundador i que els homes han de fer fructificar.

En efecte, la pau és un do diví, però com immediatament recordava el Concili, és també obra humana, una obra que s'ha de construir sense parar. És una tasca permanent en la vida de cada persona i de cada generació, sobre la qual cal vetllar cada dia i que mai no es pot assolir del tot.

Aquesta obra humana es basa en la pràctica del respecte als altres éssers humans i llur dignitat (amb justícia), però també tractant-los com a ger-

mans, amb la pràctica de la fraternitat (amor), que inclou el perdó i l'esforç de reconciliació.

I ens recorda el Concili que la pau terrenal, que neix de l'amor al proïsme, és figura i efecte de la pau de Crist, que procedeix de Déu Pare. El mateix Fill encarnat, príncep de la pau, reconcilià per mitjà de la seva creu tots els homes amb Déu i enaltit per la resurrecció vessà el seu Esperit d'amor al cor dels homes.

Cal doncs insistir-hi. Justícia i amor són la base del treball per la pau. Per això la pau no pot ser simplement el fruit d'unes bones lleis o estructures polítiques i socials. No es dona mai la pau si no hi ha pau en cada un dels éssers humans, si no es converteixen a la veritat de la pau.

El papa Francesc, en el seu *Missatge per la Jornada Mundial de la Pau* de 2014 va aprofundir en la importància del sentit de fraternitat. Va afirmar que la construcció d'una societat justa i d'una pau estable i duradora és impossible sense la consciència de fraternitat, dimensió essencial de l'ésser humà, pròpia del seu caràcter relacional. Això és el que ens porta a tractar cada persona com a veritable germà i germana. Aquesta fraternitat, assenyalava, prové de la convicció i el reconeixement d'un pare transcendent comú de tots els humans, és a dir, la paternitat de Déu, que estima de forma concreta, puntual i extraordinària cada ésser humà. Per això, assenyalà que la fraternitat, tant entre les persones com entre els pobles, és el fonament i el camí de la pau i l'única via adequada per superar els mals del nostre món.

3. UN MÓN FERIT PER LA VIOLÈNCIA I LES INJUSTÍCIES

Però, com també féu el Concili, cal mirar la realitat del nostre món. I aquest se'ns presenta encara avui greument ferit per la divisió, la tensió, la violència en múltiples formes i la guerra, com també per la desigualtat, la pobresa extrema i la injustícia.

Avui no tenim l'amenaça d'una guerra nuclear, però, d'una banda, les armes nuclears segueixen vigents, amb tots els seus riscos, i amb capacitat per destruir el món fins a vint vegades, malgrat alguns petits esforços de reducció d'aquest arsenal.

No solament armes nuclears, sinó també químiques i bacteriològiques. I totes elles sempre amb el risc que caiguin en mans de grups criminals o terroristes que puguin utilitzar-les de forma salvatge.

Més enllà de les armes de destrucció massiva, la despesa militar continua essent descomunal. Un negoci que enriqueix a uns pocs amb gran poder per

influir sobre governants, que distreu ingents recursos que serien necessaris per garantir les necessitats bàsiques encara no cobertes de milions de persones.

Un immens arsenal d'armes en mans de governs, però també en mans de tota mena de grups terroristes i criminals, o en mans de persones amb trastorns mentals, que suposen tots ells un altíssim nombre de morts violentes cada dia en tots els racons del planeta.

Avui certament, amb poques excepcions, ja no patim gairebé conflictes militars oberts entre Estats, però són vigents multitud de conflictes armats de caràcter civil en nombrosos països.

Molts d'ells es troben en una situació que ha estat qualificada de «Estats fallits», en els no hi ha fa temps estructures d'Estat mínimament reconegudes ni efectives; o bé estats en situació de violència armada generalitzada o almenys intermitent o sota la violència de grups terroristes o amb tensions polítiques molt elevades i risc de conflicte.

Cal esmentar especialment el drama que viu l'Orient Mitjà, a Síria, a l'Iraq, al Iemen o a Palestina. Però també Afganistan, el Pakistan, el Líban... Cal no oblidar la guerra civil ara en situació estabilitzada però encara precària a Ucraïna. I els casos africans, particularment Somàlia, Sudan del Sud, República Centreafricana, Mali, Nigèria, Líbia, Nigèria...

No podem deixar d'esmentar la violència del terrorisme embogit del fanatisme islamista que ha atacat recentment França, però que fa temps que actua a Europa i a tants països africans i de l'Orient Mitjà. Un terrorisme que hem de combatre policialment, però que cal comprendre en les seves causes profundes, que expliquen que algunes persones els mogui l'odi fins el punt de matar aleatòriament i deixar-se matar.

Tota aquesta violència i aquestes tensions es veuen alimentades també per les immenses i creixents desigualtats, i per la misèria que afronten encara tantes poblacions del món i que, en si mateixes són un greu atac a la pau i a la convivència.

També la destrucció mediambiental, denunciada recentment pel papa Francesc a *Laudato si*, causant de violència contra la natura però també contra les poblacions més pobres del món.

D'aquestes desigualtats i d'aquesta pobresa sorgeix la violència en múltiples formes, com també ben diverses formes d'esclavatge: tràfic de persones, explotació sexual, explotació laboral...

Ahora també és causa de moviments migratoris impressionants, davant dels quals els països benestants actuen de forma defensiva, amb polítiques poc respectuoses dels drets humans i establint rígides fronteres que acaben provocant més mortalitat i violència.

4. ELS GRANS REPTES DE LA CONSTRUCCIÓ DE LA PAU

Davant d'aquest panorama mundial, no podem caure en la temptació de la resignació ni la desesperança. En aquest sentit, l'Església ha de ser signe que el treball per la pau és sempre necessari, que sempre dóna fruits i que sempre és possible avançar.

Aquí voldria assenyalar alguns dels grans reptes que tenim per davant per afrontar l'actual situació i avançar cap a la pau. Qualsevol d'ells requeririen una llarga i complexa reflexió, però aquí no podem fer-ne més que un breu esment.

Es tracta de reptes que han estat repetidament assenyalats pel Magisteri social de l'Església, per bé que són compartits, d'una forma o altra, amb altres nombrosos actors i moviments socials.

Aquests grans objectius es troben íntimament relacionats entre ells, mostrant així l'essència multidimensional de la pau.

4.1. *Els drets humans*

El primer gran repte, ja assenyalat per *Gaudium et spes* en l'estela oberta per la *Pacem in terris*, és el reconeixement, respecte i protecció efectiva dels drets humans, com a universals, indivisibles, indisponibles i irrenunciables. En aquest sentit, resulta essencial que els cristians promoguin una concepció forta dels drets humans, fonamentada ontològicament en la dignitat transcendent de l'ésser humà, en tant que ésser creat a imatge divina i en la consciència de fraternitat universal.

Cal aquí reaccionar davant d'una visió cada cop més estesa dels drets humans de caràcter feble, que els concep simplement com un mer resultat històric de les lluites polítiques o com a fruit de les conveniències pràctiques, la utilitat o el consens social. Cal defensar que els drets humans no són atorgats pel poder polític de forma graciosa, ni com a resultat d'una decisió d'una determinada majoria, sinó una realitat que estem obligats a reconèixer. No són simplement normes jurídiques, sinó una exigència prèvia i superior al dret i a la llei.

Cal reconèixer i exigir el respecte i protecció universal del drets humans, per a tota persona, en tota cultura i territori, no com un simple desideràtum o opció política, com una pura necessitat pragmàtica o com un pur sentiment davant la condició humana, sinó com a exigència ètica derivada de la raó, que percep la vida humana com a do sagrat, com a criatura divina, que cal respectar en la seva naturalesa.

Aquesta posició, que podrà no ser compartida per molts, és irrenunciable (encara que es pugui formular de formes diverses), i és probablement l'única que pot oferir possibilitats reals per al respecte incondicional i universal dels drets humans. És l'única concepció dels drets humans que impedeix que puguin ser menystinguts sobre la base de motius culturals o religiosos, exigències polítiques, consideracions econòmiques o interessos de cada persona o grup, encara que siguin defensats per una majoria en un determinat col·lectiu. Els drets humans són una exigència que cap majoria ni cap poder no poden eludir.

Per això, cal promoure una acció transversal i universal de defensa radical dels drets humans que són vulnerats o amenaçats en qualsevol lloc. El dret a la vida humana des de la concepció fins a la mort natural; la llibertat religiosa i de consciència, les llibertats civils i polítiques, la intimitat, els drets socials (treball, educació, sanitat...).

Aquí cal també tenir presents els drets dels pobles, ben descrits per la doctrina social de l'Església, incloent el seu dret a l'autodeterminació, que exigiria una adequada regulació internacional per al seu exercici. La contínua violació arreu dels drets dels pobles, oprimint-los, negant les seves cultures, desplaçant-los dels seus territoris, negant totalment la seva existència política, són avui un greu atac a la pau i generador de terribles conflictes.

La protecció dels drets humans inclou una atenció particular als drets, la dignitat i el desenvolupament dels infants, que arreu del món constitueixen un dels col·lectius més agredits i que, alhora, té menys capacitat per defensar-se. Aquí hi ha una connexió profunda amb l'Evangelí, que fa una crida a un compromís radical amb els infants.

L'Església hauria de ser una veu especialment qualificada i especialment activa en la promoció dels nens i nenes del món, hauria de ser la gran aliada i defensora de les seves necessitats i de l'exigència de construir un món a la mida dels infants.

De fet, cal reivindicar l'històric, extraordinari i singular compromís de l'Església i els cristians en l'educació dels infants, demostrat en els últims segles amb la seva immensa obra escolar. I, per això, constitueix una xacra incomprensible i terrible per a l'Església el fenomen de l'abús de menors produït en el seu si en les últimes dècades. Aquesta és una de les misèries i contradiccions més greus dels cristians en tota la seva història.

4.2. *Un nou ordre socioeconòmic just*

Una altra línia fonamental és el treball a favor d'un canvi radical en el sistema econòmic. L'ordre econòmic dominant, com ha denunciat reiteradament la doctrina social de l'Església, no és capaç de garantir el desenvolupament i la dignitat de tots i afavoreix la desigualtat creixent i l'exclusió. En paraules del papa Francesc, és «una economia que mata». I amb l'actual crisi econòmica, el model i les regles de joc econòmiques dominants han mostrat unes dosis d'immoralitat absolutament inacceptables.

L'Església hauria de ser un dels grans motors de canvi per afavorir profundes transformacions econòmiques, a fi de sotmetre l'economia a regles ètiques que mai hauria d'haver traspassat, que garanteixin que pugui servir plenament al desenvolupament integral de totes les persones. L'encíclica *Caritas in veritate* de Benet XVI ha aprofundit en aquesta matèria, en continuïtat amb la doctrina social de l'Església.

Els cristians haurien de ser una força decidida a impulsar un nou ordre jurídic internacional de l'economia, sota autoritats reguladores mundials, a favor d'una economia social de mercat a escala global, amb la intervenció pública necessària per garantir la distribució de la riquesa, la funció social de la propietat, i la protecció dels més vulnerables arreu. Promoure canvis profunds en les estructures, les regles, les actituds i les relacions que permetin que l'economia s'orienti realment al servei del bé comú, sota la primacia de l'ètica i la política: corregint l'actual estructuració injusta i perversa de la propietat, posant fi a l'actual domini de l'ànim de lucre obsessiu que regeix l'activitat econòmica i creant cada cop més espais a formes d'economia basades en la reciprocitat i, especialment, en el do i la gratuïtat.

Cal promoure una força veritablement promotora de la justícia social i econòmica global, davant d'un món injust i desestructurat. Un força que defensi i promogui, especialment des dels països benestants, una veritable cooperació al desenvolupament humà integral dels més empobrits, superant una concepció assistencialista i dominadora de l'ajut, en el marc d'un nou equilibri mundial de relacions econòmiques justes, així com el bon govern econòmic dels països.

4.3. *El respecte a la natura*

No menys important és el repte ecològic, com ha exposat de manera brillant l'encíclica *Laudato si*. Hauríem d'articular el cristianisme com un

moviment de resistència mundial enfront la devastació de la naturalesa. Aquest moviment s'ha d'inspirar en una comprensió de la naturalesa com a creació de Déu, i no com un pur objecte a disposició dels desitjos il·limitats de les persones. Només una concepció de la natura com a creació i, per tant, com a do sagrat lliurat a la responsabilitat de la humanitat, que no s'ha de malmetre i que cal cuidar delicadament en benefici de tots (els presents i els futurs), es podrà enderrocar una cultura tecnocràtica i materialista d'explotació i depredació de la naturalesa, dominada per l'obsessió consumista.

4.4. *Cap a una autoritat pública mundial*

El cristianisme hauria d'articular un moviment de defensa de la governabilitat mundial. Aquest és un factor absolutament clau per al progrés de la humanitat, assenyalat insistentment per l'ensenyament social dels Papes, almenys des de Joan XXIII i que també fou recollit en el núm. 82 de *Gaudium et spes*, que demanà l'establiment d'una autoritat pública universal, reconeguda per tothom i dotada de poders suficients per garantir a tothom la seguretat, el manteniment de la justícia i el respecte als drets humans. Benet XVI i Francesc hi han tornat a insistir.

La humanitat ha entrat en un estadi d'interconnexió profunda de la vida en tots els ordres, l'anomenada globalització, que uneix els destins dels homes i dones, i que fa que els grans reptes i problemes no puguin ser ja afrontats unilateralment per cap país o grup social en solitari. La globalització de l'economia i les finances, que ha sotmès la majoria de governs a les exigències dels mercats, n'és un exemple evident. I si bé existeixen espais cada cop més importants de col·laboració entre els països i institucions internacionals cada cop més actives, els resultats són manifestament insuficients.

Cal promoure la constitució d'una autoritat o autoritats polítiques mundials «*super partes*», democràtiques, limitades, orientades per la raó moral, sotmeses al dret, sota el principi de separació de poders, d'acord amb el principi de subsidiarietat, dedicades al manteniment de la pau i el desarmament, la governabilitat de l'economia i el desenvolupament, l'ordenació dels fluxos migratoris, la protecció dels drets humans, la resolució jurídica de conflictes, la preservació del medi ambient. Això exigeix iniciar un procés gradual, acordat i multilateral, de cessió de sobirania dels estats cap a autoritats democràtiques internacionals en diferents àmbits.

4.5. *El desarmament i la prevenció dels conflictes*

Pacem in terris i *Gaudium et spes* i tot el magisteri posterior han clamat un cop i un altre a favor del desarmament. És urgent una dràstica reducció de la despesa militar de tots els governs, aturar la recerca en nous armaments, prohibir i eliminar totes les armes de destrucció massiva començant per les nuclears i impulsar normes i polítiques arreu que sotmetin a dràstic control i limitació el comerç i el tràfic d'armes i la seva tinença i ús.

Però les armes no maten soles, són els humans els que les usen. De manera que resulta fonamental impulsar sempre i arreu del món, davant de qualsevol situació de conflicte, el diàleg, la diplomàcia, la negociació, la justícia, la veritat, la reparació, el perdó i la reconciliació com a bases irrenunciabls per a la resolució de tots els conflictes.

4.6. *L'educació i la cultura de la pau*

La pau no és possible, com dèiem al principi, sense una conversió del cor de les persones a la veritat de la pau. Mai seran suficients les lleis, les polítiques, les estructures.

Per això l'educació a favor d'una cultura de pau, especialment als joves, és un repte absolutament essencial. Un repte del que són coresponsables tots: famílies, estaments educatius, mitjans de comunicació, dirigents polítics i societat en general.

A l'educació dels joves a favor de la justícia i la pau va dedicar el papa Benet XVI el seu Missatge per la Jornada Mundial de la Pau de 2012, fent una crida a renovar els esforços per transmetre als joves l'estima pel valor positiu de la vida, el desig de dedicar-la al bé comú i de participar activament en la construcció d'una societat més humana i més fraternal.

En aquest missatge, Benet XVI establia com a repte fonamental el d'educar en la veritat i la llibertat. Una educació que permeti a la persona reconèixer la veritat de l'ésser humà en tant que creat per Déu a la seva imatge i semblança i la seva profunda i inviolable dignitat. D'aquí s'ha de derivar en la persona «un sentiment de gratitud pel do inestimable de la vida, al respecte de cada ésser humà i el desig d'ajudar els altres a viure conforme a aquesta dignitat. Així es descobreix el significat de la pròpia llibertat, que reconeix una llei interior que el porta a fer el bé i a estimar; una llei que fonamenta els drets i llibertats i és la base d'una convivència justa i pacífica».

4.7. *L'aportació de les religions a la pau*

Finalment, cal esmentar la necessària contribució de les religions a la pau. La llibertat religiosa, reconeguda en tots els textos internacionals de drets humans, ha de ser preservada en tota situació i permetre així que les tradicions religioses, en diàleg entre elles i lliures de tot fanatisme i manipulació, puguin contribuir públicament, com ja fan, a la cohesió social, a la convivència, al respecte a la dignitat humana i en definitiva a la pau en el món.

5. REFLEXIONS FINALS

El Concili, crec jo, va refermar una convicció profunda: la missió de l'Església i de tots els fidels cristians de col·laborar en la promoció de la fraternitat i la pau universal, a fi de continuar l'obra mateixa de Crist de servir i salvar els homes.

Per això, va fer una crida ardent a tots els cristians a col·laborar amb tots els altres éssers humans a establir una pau fonamentada en la justícia i l'amor mutu.

Aquest és avui clarament un dels grans mandats del Concili, que cal continuar aplicant i desenvolupant i, si és possible, fent un salt endavant.

Ens urgeix pensar i repensar, tots els fidels i comunitats cristianes, fins a l'última parròquia, comunitat o moviment, quina és la nostra aportació concreta, quines accions, quins signes, quina tasca educativa, quina manera de posicionar-nos davant de la realitat social, poden ajudar realment a superar tot allò que obstaculitza la pau en el nostre entorn.

Algunes referències bibliogràfiques

Textos del Magisteri:

- Joan XXIII, *Pacem in terris* (1963)
- Constitució conciliar *Gaudium et spes* (1965)
- Papa Francesc, *Evangelii gaudium* (2014)
- Papa Francesc, *Laudato si'* (2015)
- Missatges per les Jornades Mundials de la Pau (1968-2015)

Altres:

- Pontifici Consell de Justícia i Pau, *Compendi de la Doctrina Social de l'Església* (2005).
- Pontifici Consell de Justícia i Pau: «Nota per una reforma del sistema financer i monetari internacional en la perspectiva d'una autoritat política mundial amb competència universal», *Documents d'Església*, núm. 997, 1 de gener de 2012, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona.
- Cardenal Renato Raffaele MARTINO, *Paz y guerra*, Instituto Mexicano de Doctrina social cristiana, México DF 2006.